

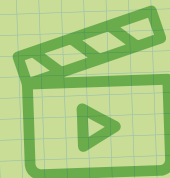
A LOS LIBROS Y A LAS MUJERES CANTO

**VENTANA
CINÉFILA**

**VENTANA CINÉFILA
GUÍA DIDÁCTICA DEL PROFESSORAT**

FITXA TÈCNICA

Títol/ **A los libros y a las mujeres canto**

Direcció i guió/ **María Elorza**

Producció/ **Marian Fernández Pascal i Koldo Almandoz**

Fotografia i muntatge/ **María Elorza**

So directe/ **María Elorza i Anne Elorza**

País/ **Espanya**

Any/ **2022**

Gènere/ **Documental**

Durada/ **72 min.**

Idioma/ **Espanyol, italià**

Productora/ **Txintxua Films**

SINOPSI

A una dona quasi li posen de nom Avioneta. Una altra va tenir una biblioteca al seient de darrere del seu cotxe. Una altra es fractura un dit amb els prestatges rebels de la seva llibreria. Les cigarrerres escolten lectures mentre treballen. Les planxadores recorden poemes. A totes elles, els hi canto.

Contra foc, aigua, arna, pols, ignorància i fanatisme, un exèrcit anònim de dones té cura dels llibres. És una resistència íntima, sense èpica, sense revolució, sense armes.

Accedeix a la presentació de la pel·lícula realitzada per Profestivales21 [aquí](#) o amb aquest codi QR:

Scan Me

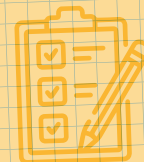
SOBRE LA DIRECTORA

María Elorza (Vitòria-Gasteiz, 1988) és llicenciada en comunicació audiovisual per la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona, amb un màster en Creació i Recerca en Art per la EHU/UPV. Des de 2013, ha dirigit diversos curtmetratges. Els seus treballs han estat seleccionats i premiats en festivals com el de Sant Sebastià, Màlaga, Sevilla, Punto de Vista, Documenta Madrid o Zinebi de Bilbao. A los libros y a las mujeres canto és el seu primer llargmetratge. Premis WIP al millor projecte a ZINEBI i MAFIZ.

DADES D'INTERÈS

El títol del documental de María Elorza és un joc de paraules amb el vers inicial de l'Eneida de Virgili: arma virumque cano (“A les armes i a l’home canto”). La directora explica que aquesta cita, a la qual va arribar en els inicis del projecte, li va cridar l’atenció per dues raons diferents. Primer, per l’evident contrast entre les paraules de Virgili i la mirada que ella proposa a través de les dones i la literatura. Però també perquè a la seva pel·lícula la tradició oral és central; aquest film és, en essència, una oda, una forma de cant. Per això *A los libros y a las mujeres canto*, títol inicialment provisional del documental, va esdevenir-ne el definitiu.

La pel·lícula és una celebració de la lectura com a acte de llibertat, resistència i afecte, i de les dones com a transmissores de coneixements i de desitjos. En la construcció visual, barreja formats domèstics,

fragments de pel·lícules, imatges d’arxiu i textos llegits en veu alta. El resultat és una pel·lícula-puzle en què cada fragment cobra sentit en relació amb els altres.

A los libros y a las mujeres canto va participar en la secció New Directors del 70è Festival de Cinema de Sant Sebastià, on va rebre el Premi de la Joventut, guardó que atorga un jurat compost per 150 joves entre 18 i 25 anys

PLANTEJAMENT DIDÀCTIC

Al documental A los libros y a las mujeres canto, María Elorza proposa un homenatge a les dones de la seva vida que van complir un paper fonamental en la seva educació literària.

La pel·lícula explora de múltiples maneres la relació entre diferents expressions artístiques en la història, des de la pintura rupestre fins a la poesia i, per descomptat, el cinema. Tot plegat, travessat per un discurs feminista de reivindicació dels relats personals de dones, per al qual s'utilitza el llenguatge documental. A continuació, ens familiaritzarem amb aquest tipus de cinema i amb les diferents expressions que adopta:

Documentar i imaginar

Un documental és una pel·lícula que pren com a punt de partida algun tipus de material real. En oposició a la ficció –que, si bé en ocasions pot estar inspirada en fets reals, és un constructe que es fa a partir d'ells–, el documental fa servir imatges, personatges i històries verídiques per dibuixar el retrat d'una realitat concreta. El propòsit pot variar i així ho ha fet al llarg de la història. En els seus inicis, generalment complia una funció didàctica, com en el cas de les pel·lícules científiques o biogràfiques. També ha estat una eina política important, utilitzada per registrar

diferents moviments socials i incitar al pensament crític. Sovint, i cada vegada més en l'actualitat, aquest ús polític va acompanyat d'una visió artística i personal, que s'allunya de les formes tradicionals emprades en la narració cinematogràfica. Això ho va impulsar principalment el cinema d'avantguarda, amb autors com Maya Deren o Dziga Vértov (El hombre de la cámara, 1929), que deixaven anar la seva creativitat difuminant les fronteres entre la ficció i la no-ficció.

En aquest sentit, podem dir que *A los libros y a las mujeres* canto s'allunya del documental convencional. S'hi utilitzen recursos clàssics, però tractats d'una manera particular, fent que la pel·lícula entri a formar part del gènere conegut com **cinema d'assaig**: la directora es posa al centre del relat i, d'una manera molt personal i lliure, construeix un discurs a partir de la realitat que captura. Tant és així que les imatges van acompanyades de la seva veu narradora (o veu en off), entrellaçant relats històrics amb reflexions pròpies a partir de les històries personals de les dones retratades. Aquestes s'intercalen amb material d'arxiu divers: des d'obres d'art, il·lustracions o fragments de pel·lícules fins a animacions, fotografies i gravacions de la mateixa directora, fent de la pel·lícula un gran **collage visual** (una altra tècnica narrativa heretada del cinema d'avantguarda). Així, l'estructura

en tres capítols no segueix un ordre lineal o cronològic sinó que està determinada per la imaginació de la directora, que, a través del muntatge, va construint llaços de connexió entre tots els relats. De vegades introdueix, fins i tot, un toc d'humor, que alleugereix la solemnitat pròpia dels temes que aborda, com la literatura i la filosofia, per posar-los a l'abast de tothom.

Retrats literaris

Al film *A los libros y a las mujeres* canto es construeix un discurs col·lectiu des del relat íntim, en una expressió de la màxima feminista que diu que “allò personal és polític” i que, utilitzada inicialment com a lema a les protestes en el marc de la segona onada del feminisme, ha passat a adquirir un lloc central a l'art i al cinema. Això ho observem en un títol de l'època com *News From Home* (Chantal Akerman,

1976), construïda a partir de la hibridació entre imatges gravades per la directora i la seva veu en off que llegeix cartes de la seva mare. També en obres contemporànies com *La belleza y el dolor* (Laura Poitras, 2022), que, des dels ulls de la fotògrafa i activista Nan Goldin, parla sobre la crisi del fentanil als Estats Units i la intersecció amb la comunitat queer d'ahir i d'avui. O *Small Talk* (Huang Hui-Chen, 2016), en què una directora taiwanesa registra la relació que té amb la seva mare, una dona lesbiana, i mitjançant la qual reflexiona sobre el paper de les persones LGBTIQ+ en una societat en què no són visibles.

Elorza dibuixa el retrat de dones amants de la literatura que, al seu torn, han jugat un paper important en la seva formació: la seva germana i la seva mare; una amiga d'aquesta, la Loreto, que li va descobrir la poesia; la Viki, una professora amb una gran col·lecció

en prestatgeries i biblioteques; i la Wal, que “parla d’escriptors com qui parla de parents”. **Aquestes veus femenines, juntament amb la de la directora, ocupen tot l’espai discursiu del documental: un gest polític per fer ressaltar la importància de la dona en la societat i el seu paper transmissor en la cultura.** Connecta la seva esfera íntima, a més, amb la història en general, com quan es refereix a una pràctica poc coneguda com la de les “cigarreres”: entre les dones que treballaven a la fàbrica de tabac, n’escollien una perquè, durant la jornada, llegís en veu alta a les altres. Així, entre aquests fets històrics i els relats de les dones en la vida d’Elorza, l’amor per la literatura crea una xarxa de sororitat que transcendeix les limitacions del temps i l’espai.

L’art de la llibertat

Tot el que s’ha dit queda resumit en el gest final de la pel·lícula, en què es

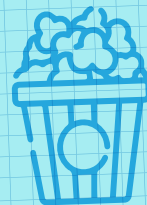
reprodueix a l’inrevés un fragment de Fahrenheit 451, la pel·lícula de François Truffaut que adapta la novel·la de Ray Bradbury sobre un món distòpic en què els llibres estan prohibits i són cremats per uns agents anomenats “bombers”. No és casual la referència que utilitza Elorza, i hi trobem el gruix del seu discurs: la capacitat de l’art i la literatura per transformar el món. El seu gest (resum i alhora metàfora de la pel·lícula) reverteix els intents amb què, al llarg de la història, s’ha mirat de mitigar el poder que té la literatura per fer-nos lliures.

La lectura ha estat un element transformador fonamental en la seva trajectòria, i hi va arribar gràcies a les dones que retrata, les vides de les quals van experimentar un canvi, de la mateixa manera, pel poder de la literatura i la cultura.

PEL·LÍCULES ESMENTADES

- ③ *El hombre de la cámara* (Dziga Vértov, 1929)
- ③ *News From Home* (Chantal Akerman, 1976)
- ③ *La belleza y el dolor* (Laura Poitras, 2022)
- ③ *Small Talk* (Huang Hui-Chen, 2016)
- ③ *Fahrenheit 451* (François Truffaut, 1966)

ACTIVITAT ABANS DEL VISIONAT

ACTIVITAT: Qui ens va ensenyar a llegir?

En grup o en parelles, reflexioneu sobre aquestes preguntes i escriviu algunes idees:

- Quins records teniu relacionats amb els llibres a casa?
- Qui us va animar per primera vegada a llegir?
- Hi ha cap dona (mare, àvia, professora...) que associeu amb la lectura o l'escriptura?
- Quins llibres us han marcat fins ara?

En acabat, compartiu en veu alta algunes respostes. L'objectiu és reconèixer la dimensió afectiva i personal de l'acte de llegir.

ACTIVITATS DESPRÉS DEL VISIONAT

ACTIVITAT 1: Cartografia d'influències

La pel·lícula funciona com un mapa de dones, llibres i gestos. Construïm el nostre.

1. En un full gran, dibuixa un mapa o xarxa (tipus arbre genealògic o núvol de paraules).
2. Inclou-hi
 - Dones que t'han influït o ensenyat alguna cosa important.
 - Llibres o textos que t'han marcat.
 - Frases o gestos que recordis.
3. Pots afegir-hi colors, símbols o dibuixos per representar la teva relació amb cada element.

Després, pengeu els vostres mapes a classe i passegeu per veure els de les altres persones. Quines coincidències o sorpreses hi trobeu?

ACTIVITATS DESPRÉS DEL VISIONAT

ACTIVITAT 2: Cinema en femení singular

La pel·lícula no té una estructura narrativa tradicional. Convida a pensar d'una altra manera. Reflexionem-hi:

- Quines sensacions t'ha produït la pel·lícula?
- T'ha semblat que explicava una història, o unes quantes?
- Com es barreja la imatge amb la paraula?
- Quina importància tenen les veus i els textos llegits?

En petits grups, escolliu una escena o fragment que us hagi cridat l'atenció. Comenteu:

- Per què us ha impactat?
- Què transmet?
- Quina tècnica fa servir per emocionar-nos o fer-nos pensar?

Compartiu després les reflexions amb la resta del grup.

ACTIVITATS DESPRÉS DEL VISIONAT

PROPOSTA FINAL: Fer la nostra pròpia “carta audiovisual”

Inspirant-vos en l'estil de María Elorza, graveu (amb el mòbil o àudio) una breu carta a una dona que us hagi marcat. Podeu incloure-hi:

- Una cita d'un llibre
- Una imatge o so que us la recordi
- Una anècdota o gest

Aquestes peces es poden unir a classe com una pel·lícula col·lectiva de cartes.

PROFESTIVALES21

VENTANA
CINÉFILA

esto es cine europeo
**FESTIVAL
DE SEVILLA**

SEMINCI
VALLADOLID

FESTIVAL DE HUELVA
CINE IBEROAMERICANO

**FESTIVAL DE
MÁLAGA**

SITGES
FESTIVAL INTERNACIONAL DE
CINEMA FANTÀSTIC DE CATALUNYA